

KARTA PRACY

Krzysztof Kamil Baczyński

Zestaw 1.

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie wykonaj umieszczone pod nim zadania. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstu i tylko własnymi słowami – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile jesteś proszona(-ny). W zadaniach zamkniętych wybierz tylko jedną z zaproponowanych odpowiedzi.

Stanisław Stabro

Krzysztof Baczyński wobec problematyki moralnej pokolenia

Baczyński kompromituje typową i tradycyjną wersję postawy romantycznej, która zakłada święty i a priori¹ usprawiedliwiony bunt wobec rzeczywistości. Dokładniej – kompromituje stałą, uproszczoną wersję tej postawy, strukturalizując tamtą rzeczywistość. Podmiot liryczny utworów Krzysztofa Baczyńskiego reprezentuje typ postawy „otwartej”. Stąd jego podatność na różne przesłanki moralne i filozoficzne, stąd owo wrażenie niepokoju i płynnego żywiołu świata, z którym obcujemy w twórczości okupacyjnego poety. Postawa Krzysztofa Baczyńskiego była postawą romantyczną o tyle, o ile odwoływała się do literacko-estetycznych źródeł romantyzmu polskiego. Ale Baczyńskiemu nieraz zdarzało się wątpić w swoją postawę, w swoje racje moralne i historiozofię. Bunt romantyczny, bunt mickiewiczowskiego Konrada, a nawet bunt Kordiana zakładał w jakiś sposób zdecydowanie pozytywną i najwyższą ocenę czynu, który miał zostać popełniony w imię najbardziej wzniosłych, ale i nieweryfikowanych aksjomatów moralnych. Baczyński jest Kordianem, którego nie na progu sypialni cara oślepią dopiero niczym w akcie iluminacji – prawda relatywizmu i sceptycyzmu, ale kadetem obdarzonym tą świadomością o wiele wcześniej zanim jeszcze pierwszy raz pociągnął za spust. Ten uparty duch rewizji własnych przesłanek i przekonań, w zderzeniu z utworami bardziej tradycyjnymi, powielającymi ów wzór romantycznego buntu „zaślepionego”, stanowi główną opozycję jego pisarstwa. [...]

Bohater Baczyńskiego działał na granicy dwóch światów, dwóch moralności, co biorąc pod uwagę osobistą sytuację poety i jego rówieśników, było w pełni uzasadnione. Nie był żołnierzem armii regularnej. Był członkiem tajnej organizacji, a w tych warunkach wiele jego wyborów i wiele sytuacji granicznych nosiło na sobie piętno niezwyklego dramatyzmu. Obok normalnego życia, przyjaciół, żony, rodziny istniało tamto drugie, wyznaczone konspiracyjnym pseudonimem. Taka sytuacja rodziła o wiele więcej okazji do konfrontacji przesłanek heroizmu i przesłanek bierności, niż jakakolwiek inna. Świat dzielił się w takich warunkach na zabijających i zabijanych. [...]

W szeregu utworów, szczególnie z kręgu katastrofizmu generacyjnego – np. *Pokolenie* – podmiot liryczny sytuuje się w roli pośrednika między Historią i Bogiem, Ludzkością i Bogiem, Ludzkością i Historią. [...] Katastrofizm okazuje się więc określoną postawą wobec historii.

I tak staniemy na wozach, czołgach,
na samolotach, na rumowisku,
gdzie po nas wąż się ciszy przeczołga,
gdzie zimny potop omyje nas,
nie wiedząc: stoi czy płynie czas.
Jak obce miasta z głębin kopane,
popielejące ludzkie pokłady
na wznak leżące, stojące wżwyż,
nie wiedząc, czy my karty iliady
rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie,
czy nam postawią, z litości chociaż,
nad grobem krzyż.

(*Pokolenie*)

¹ a priori – z założenia, z racji, z góry.

„Jedność postawy” jest w liryce Krzysztofa Baczyńskiego jednym ze źródeł tragizmu. W akcie każdorazowego wyboru ogarniał poeta całość rzeczywistości, a przede wszystkim ów „moralny kosmos”, gdzie rozgrywał się dramat. Przemienność i relatywizm, wartości tak dobitnie obecne w tej liryce, jak chociażby w owym fragmencie *Pokolenia* tu zacytowanym, zdają się korespondować z sądem Schelera. Według tego filozofa, z tragicznością szczególnie mamy do czynienia, gdy: „...widzimy, że jedna i ta sama działalność – a nie szereg zdarzeń, tylko przypadkiem po sobie następujących – rodzi w rozmaitych fazach swego przebiegu jakąś wysoką wartość, a w innej fazie tę samą wartość zupełnie »obojętnie« niszczy”.

W liryce Krzysztofa Baczyńskiego „tragiczność” staje się cechą rzeczywistości. Rzeczywistość ta emanuje tragizm, podobnie jak emanują tragizm wybory moralne bohaterów poety. [...] To, co na płaszczyźnie estetycznej i historiozoficznej było katastrofizmem generacyjnym, przeistacza się teraz w znak głębszej postawy. Ów „smutek”, który na płaszczyźnie wartościującej funkcjonuje często w interpretacjach poezji Baczyńskiego jako „pesymizm”, jest jednym z elementów jego „katastroficznej postawy”.

Na podstawie: Stanisław Stabro, *Chwila bez imienia. O poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego*, Chotomów 1992.

Zadanie 1. (0–1)

Określ rodzaje zdań składowych budujących wypowiedzenie złożone otwierające tekst. Zaznacz właściwą odpowiedź.

Zdanie składowe

I.	pierwsze	jest	1.	zdaniami podrzędnymi okolicznikowym sposobu.
			2.	zdaniami podrzędnymi okolicznikowym czasie.
II.	drugie		3.	zdaniami podrzędnymi przydawkowym.
			4.	zdaniami nadrzędnymi.

- A. I–1, II–2.
- B. I–2, II–1.
- C. I–4, II–3.
- D. I–3, II–4.

Zadanie 2. (0–1)

Sformułuj pytanie, na które autor tekstu odpowiada w akapicie pierwszym.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3. (0–2)

a) Przepisz ze zdania złożonego otwierającego akapit drugi wtrącony równoważnik zdania.

.....

.....

.....

b) Użyty w tym zdaniu imiesłów to imiesłów

- A. przysłówkowy współczesny.
- B. przysłówkowy uprzedni.
- C. przymiotnikowy czynny.
- D. przymiotnikowy bierny.

Zadanie 4. (0-3)

Przyporządkuj podanym wyrazom występującym w tekście odpowiadające im definicje. Wpisz każdy z wyrazów obok odpowiadających im definicji. Jedna z definicji nie odpowiada żadnemu z podanych słów.

relatywizm, sceptycyzm, rewizja, dramatyzm, katastrofizm, tragizm

Lp.	Definicja	Wyraz
1.	stan charakteryzujący się napięciem i grozą	
2.	pogląd filozoficzny, według którego wartości mają charakter względny	
3.	cechy właściwe zdarzeniom prowadzącym do nieuchronnego nieszczęścia	
4.	postawa życiowa wieszcząca nieuchronną zagładę świata współczesnego	
5.	ponowna ocena poglądów, na ogół mająca na celu wprowadzenie zmian	
6.	zespół norm, ocen i zasad określający poglądy i zachowania uważane za właściwe	
7.	stanowisko filozoficzne zakładające, że niemożliwe jest uzyskanie wiedzy ostatecznie uzasadnionej; powątpiewanie	

Zadanie 5. (0-1)

Określ, w jakim celu autor tekstu posłużył się w akapicie trzecim cytatem z wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego.

- A. Aby podnieść walory estetyczne swojego tekstu.
- B. Aby uargumentować swoją tezę interpretacyjną.
- C. Aby zapoznać czytelnika z poezją Baczyńskiego.
- D. Aby pokazać artyzm Baczyńskiego.

Zadanie 6. (0-3)

a) Wypisz z tekstu dwa słowa kluczowe.

.....

.....

b) Uzasadnij, dlaczego te właśnie wyrazy są słowami kluczowymi.

.....

.....

.....

.....

.....

c) Ułóż zdanie ze słowami kluczowymi, które będzie zgodne z tematyką przytoczonego tekstu Stanisława Stabry.

.....

.....

.....

.....

Zestaw 2.

Przeczytaj uważnie oba teksty, a następnie wykonaj umieszczone pod nimi zadania. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstów i tylko własnymi słowami – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile jesteś proszona(-ny). W zadaniach zamkniętych wybierz tylko jedną z zaproponowanych odpowiedzi.

Tekst 1.

Kazimierz Wyka

List do Jana Bugaja

Wyosobnił Pan w oddzielną grupę swoje erotyki. Jest ich cztery zaledwie, za mało, by snuć sądy decydujące, ale i tak one to w *Wierszach wybranych* najbardziej może pozwalają stwierdzić, jak daleko Pan zaczyna od obyczajów duchowych dwudziestolecia. [...]

Widzimy dzisiaj, że poza nielicznymi bardzo wyjątkami, pisarstwu dwudziestolecia, a zwłaszcza jego liryce, brakowało zupełnie tonu miłości. Od Tetmajera nie mieliśmy prawdziwej liryki miłosnej. Spowodowały to zjawisko przede wszystkim przemiany obyczajowe, swoboda erotyczna tych lat. Ale słowo takim przemianom jest dosyć odporne, póki ktoś nie ośmieli. Otóż ośmieliły, tę specyficzną tonację erotyzmu wprowadziły, rozwinęły i kultywowały, należy im te niewątpliwą zasługę pozostawić – pisarki nasze. [...]

Uderza mię przeto w erotykach Pana ich powściągliwość i czystość, być może, że jaskółki jakiejś innej, bardziej męskiej poezji miłosnej. [...]

Uderza mię powściągliwość [...]:

[...]

Uczę się ciała na pamięć
i umiem. Widać dusza
jest jeszcze, która kłamie,
a we mnie śmierć porusza.

(Pragnienia)

Nie sędzę, by miłość była jedynie formą instynktu i doboru. Jest głównie formą wierności – i czytam:

Nic ciemność. Przez nią przepłynięm,
a ręce na niej – promień
w błogosławionym czynie,
w żyjącym gromie,
bo i z krzemienia się śpiewa
wieczność rosnąca drzewa.

(Wyroki)

Gdybym nie list Panu pisał, lecz recenzję, powinienem w tym miejscu przepowiadać Panu wiele się każącą spodziewać przyszłość poetycką.

Na podstawie: Kazimierz Wyka, *Rzecz wyobraźni*, Warszawa 1959.

Tekst 2.

Stanisław Stabro

Etos i Thanatos

Niebo złote ci otworzę,
w którym ciszy biała nieć
jak ogromny dźwięków orzech,
który pęknie, aby żyć
zielonymi listeczkami,
śpiewem jezior, zmierzchu graniem,
aż ukaże jądro mleczne
ptasi świt.

[...]

(Niebo złote ci otworzę... 1943 r.)

Zapamiętajmy tę datę. W roku 1943 dwugłos obowiązku wobec ojczyzny i pragnienie indywidualnego szczęścia są już jedną z naczelných obsesji tej poezji. Przeżycie tych sprzeczności staje się naówczas dla poety źródłem jego siły moralnej. [...]

Utwór *Niebo złote ci otworzę* w pierwszym fragmencie jest pełen uroczystego skupienia, zawiera nastroj nieledwie sielanki. Miękość, okrągłość, płynność emanują z tych słów. Bohater liryczny pozornie odsuwa się daleko od realnego świata, porzuca go i przekreśla. Tymczasem to złudzenie. „Jeno wyjmij mi z tych oczu”: bolesne szkło, czaszki, łąki krwi, czas kaleki, groby, pył gniewnych lat. Słownictwo tego pola stylistycznego jest zupełnie inne. W granicach jednego utworu funkcjonują tu dwie płaszczyzny emocjonalne, będące świadectwem odmiennych skrajnie nastawień, pozostających ze sobą w nieustannym dialogu, będące świadectwem odmiennych skrajnie nastawień, pozostających ze sobą w nieustannym dialogu. To tutaj, w mikrokosmosie jednostki „otwartym na świat” dojrzewa „coincidentia oppositorum”¹.

„Jakości emanują z przedmiotów – pisze Jacek Łukasiewicz – opuszczają pejzaże i ciała, stają się składnikami raj. Nie ma jezior, jest ich śpiew. Zamiast zmierzchu jest jego granie. Zamiast świtu jego jądro mleczne, raj jest powrotem do niemowlęstwa, płynny jest jego żywioł, to pokarm matki i strumień wrażeń przyjmowanych w pierwszych miesiącach życia; ziemia zmienia się w »płynny lot mleczów«. Zamiast rzeczy są cienie-tęczowe girlandy, tak bowiem widzimy »różowe światła pnące«. Raj dostępny jest tylko posiadającemu władzę poetyckiego spojrzenia. Powoduje go wyobraźnia, wykorzystując podległe sobie zmysły. Lecz prócz raj. jest piekło, łatwiej doświadczać, opisane w dalszej części tego samego wiersza”.

Na podstawie: Stanisław Stabro, *Chwila bez imienia. O poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego*, Chotomów 1992.

Zadanie 1. (0–1)

Określ, które z podanych w tabeli zdań pochodzących z tekstu pierwszego są: tezą, argumentem, wnioskiem.

„Widzimy dzisiaj, że poza nielicznymi bardzo wyjątkami, piarstwu dwudziestolecia, a zwłaszcza jego liryce, brakowało zupełnie tonu miłości”.	
„Spowodowały to zjawisko przede wszystkim przemiany obyczajowe, swoboda erotyczna tych lat”.	
„Od Tetmajera nie mieliśmy prawdziwej liryki miłosnej”.	
„Wyosobnił Pan w oddzielną grupę swoje erotyki”.	

Zadanie 2. (0–2)

a) Na podstawie pierwszego tekstu odpowiedz, jaka jest opinia Kazimierza Wyki na temat erotyków Jana Bugaja (Krzysztofa Kamila Baczyńskiego).

- A. Ironiczna.
- B. Neutralna.
- C. Pozytywna.
- D. Negatywna.

¹ coincidentia oppositorum – łac. ‘zbieżność przeciwieństw’, filoz. równoczesność rzeczy i zdarzeń przeciwnych.

b) Uzasadnij swoją odpowiedź, formułując na podstawie pierwszego tekstu jeden argument.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3. (0–1)

Zacytuj tezę interpretacyjną, którą autor drugiego tekstu postawił na temat wiersza Baczyńskiego
 *** [Niebo złote ci otworzę].

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4. (0–1)

Autor drugiego tekstu przytoczył zdanie Jacka Łukasiewicza w akapicie trzecim, aby

- A. uargumentować postawioną przez siebie tezę interpretacyjną.
- B. włączyć do tekstu opinię przeciwną.
- C. podsumować rozważania.
- D. uatrakcyjnić tekst.

Zadanie 5. (0–3)

a) Teksty pierwszy i drugi zostały napisane stylem

- A. potocznym.
- B. naukowym.
- C. urzędowym.
- D. artystycznym.

b) Uzasadnij swoją odpowiedź, wpisując do tabeli dwie cechy tego stylu i ilustrując je przykładami z tekstów.

Cecha stylu	Przykład z tekstu

Zadanie 6. (0–1)

Określ, co różni teksty pierwszy i drugi.

- A. Forma.
- B. Styl wypowiedzi.
- C. Cytaty z poezji tylko w jednym z tekstów.
- D. Opinia autorów na temat poezji Baczyńskiego.